

JUNTA LOCAL DE DEFENSA PASSIVA.
VÍC.

*PROJECTE
DE REFUGI SOTERRANI, PER
A LA PROTECCIÓ CONTRA ELS
ATACS AERIS AMB BOMBES
EXPLOSIVES, A CONSTRUIR EN
EL PASSEIG DE F. MACIÀ*

Coberta dibuixada amb tinta per l'arquitecte Manuel Gausa i Raspall (1938).

LA GUERRA CIVIL ESPANYOLA A OSONA
(1936-1939)

PRESENTACIÓ

Amb motiu dels 80 anys del final de la Guerra Civil espanyola, la revista *Ausa* publica aquest número monogràfic. La voluntat dels seus impulsors és donar a conèixer algunes de les darreres recerques i aportacions sobre aquest conflicte bèl·lic a la comarca d'Osona, el qual encara desperta un interès molt remarcable. El dia 20 de gener de 2019, el Patronat d'Estudis Osonencs va organitzar una ruta històrica sobre els bombardejos aeris de Vic, que es va repetir més endavant a causa de la gran demanda per assistir-hi.

En els darrers anys, a les pàgines d'*Ausa* ja han aparegut alguns articles solts centrats en aquest tema. I, ara, el 80è aniversari de la Guerra Civil espanyola ha estat una bona ocasió per investigar i publicar un monogràfic que aprofundeix en el coneixement de la Guerra Civil espanyola a Osona. Una commemoració que des de la recerca històrica no podíem deixar passar de llarg.

Comptant amb aquest número, la revista *Ausa* ja ha publicat tres monogràfics sobre la història contemporània d'Osona, donant així també cabuda a temes més recents de la nostra història. Disposem ja d'una sèrie de números monogràfics que, sense seguir un ordre cronològic estricte, va començar amb la publicació l'any 2001 d'un número sobre la història del franquisme, va continuar el 2006 amb un altre sobre la Segona República i en aquesta ocasió el número que publiquem tracta sobre la Guerra Civil. Una sèrie encara inacabada, que en un futur caldrà completar amb nous temes, com per exemple el de la Transició democràtica espanyola a Osona.

Fa trenta anys, al voltant de la commemoració del 50è aniversari de la Guerra Civil, hi va haver les primeres recerques històriques acadèmiques sobre aquell conflicte bèl·lic a Osona. Joves historiadors formats a les universitats catalanes, que no havíem viscut aquell conflicte bèl·lic, vam començar a escriure sobre la Guerra Civil a Osona. Va ser tota una novetat la manera d'abordar el tema. Buscàvem entendre el perquè de les coses, sense condicionar per la ideologia les explicacions històriques. També volíem conèixer els fets i els protagonistes de la història a la nostra comarca.

Un dels principals resultats d'aquella nova manera de fer història va ser el llibre *Quan les campanes van emmudir. Vic 1936-1939*. Una obra publicada pel Patronat d'Estudis Osonencs l'any 1993, que va ser Premi Plana de Vic i que era el resultat d'una tesi de llicenciatura presentada el 1991 a la Facultat de Geografia i Història de la Universitat de Barcelona. En aquells anys, presentar una tesi de llicenciatura, el que se'n deia una tesina, era voluntari. Els estudiants universitaris no havien d'escriure'n cap, ni defensar-la públicament, per obtenir el títol. L'aleshores director del Departament d'Història Contemporània de la Facultat de Geografia i Història no recomanava als seus estudiants de fer tesines, però per a qui volia fer recerca històrica, i tenia un bon tema per tractar com és la Guerra Civil a Vic, era una gran oportunitat que no es podia deixar escapar.

Des de la commemoració del 50è aniversari de la Guerra Civil fins a l'actualitat han passat ja molts anys. En aquest temps, han aparegut tot tipus d'obres relacionades amb la Guerra Civil a Osona. Algunes d'aquestes, poques, tornaven a fer una història des d'una perspectiva molt ideològica. La majoria, però, han seguit l'estela del corrent de recerca universitari iniciat fa uns trenta anys.

Arribats al 80è aniversari, cal destacar que la recerca històrica sobre la Guerra Civil s'ha vist afavorida per la possibilitat d'accedir a noves fonts d'informació. La documentació de tipus judicial i militar sobre el període, en altres temps tancada als investigadors, ara és accessible als historiadors. A més, han aparegut nous fons familiars i memòries personals que han contribuït, en gran manera, a poder conèixer més bé aquell conflicte. També és un fet remarcable que, així com fa uns anys encara hi havia moltes reticències de la gent a explicar les seves històries personals sobre la Guerra Civil, actualment ja no hi ha tantes reserves. En contrapartida, però, ens trobem que els testimonis orals d'aquell conflicte són cada vegada molts menys.

Entre els nous fons consultables, cal destacar la documentació de Manuel Gausa i Raspall. Un fons personal que conté una informació molt interessant sobre els refugis antiaeris i el patrimoni arquitectònic a Vic durant la Guerra Civil. Un fons disponible per als historiadors gràcies a la gentilesa del seu fill,

Manel Gausa de Mas. Una mostra que, malgrat el temps passat, encara es fan noves descobertes molt interessants sobre la Guerra Civil a Osona. La imatge que encapçala aquesta presentació prové de la documentació de la família Gausa. Es tracta de la coberta d'un projecte de refugi antiaeri, dibuixada amb tinta per l'arquitecte, que trobem que representa ben bé la idea d'un monogràfic que aplega recerques sobre la Guerra Civil a Osona.

Gràcies a noves fonts d'informació, aquest monogràfic aporta nous coneixements sobre la Guerra Civil a Osona. Un grup de tres articles tracten especialment sobre les conseqüències i els efectes de la Guerra Civil, són el de Josep Casanovas, sobre els bombardejos aeris a Vic; el d'Oriol Dueñas, sobre els danys en el patrimoni religiós i les infraestructures a Osona, i el de Jordi Oliva, referent al cost humà del conflicte a Osona, amb un annex amb una llista de gairebé 1.600 víctimes mortals. Un quart article destaca per la utilització d'informació provinent d'arxius militars, és l'article de Ricard Jiménez i Jordi Plans en el qual expliquen una batalla a Prats de Lluçanès. Finalment, l'article d'Oriol Casellas dona una visió de conjunt sobre el bisbat de Vic durant aquells anys.

La commemoració del 80è aniversari de la Guerra Civil a nivell d'Osona ha passat força desapercebuda. A nivell institucional no s'han organitzat gaires actes, tot i que encara és un tema que desperta interès social. La Guerra Civil espanyola és cada vegada més un objecte dels historiadors i de la història, però compta amb un interès molt gran per part de la població per conèixer-la.

Acabem aquesta presentació amb una cita extreta de les memòries de Víctor Torres, un comissari polític de l'exèrcit republicà que va passar per Vic l'any 1939, al final de la Guerra Civil. Víctor Torres era el germà del poeta Màrius Torres, va ser el secretari general de Presidència de la Generalitat de Catalunya a l'exili. Polític d'ERC, no és gens sospitós de simpatitzar amb els franquistes. Va escriure unes paraules que retraten l'ambient de Vic al final del conflicte:

Vic feia una impressió deplorable. [...] Contemplant les destrosses criminals fetes a la catedral i al museu, vaig entendre l'ambient reaccionari de la vila que esperava majoritàriament l'arribada dels feixistes. No calia ni un gran esperit d'observació ni grans dots de psicologia per copsar l'estat d'ànim d'aquella gent que jo comprenia perfectament, encara que no justificava, ni compartia.

TORRES, Víctor. *Memòries polítiques i familiars*. Lleida: Pagès Editors, 1994, p. 96.

